

Venice Office
Regional Bureau for Science
and Culture in Europe

«Σημασία της ένταξης της περιοχής των
Αστερουσίων στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων
Βιόσφαιρας του Προγράμματος Άνθρωπος και
Βιόσφαιρα MAB/UNESCO».

Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος

*Διευθυντής της Έδρας και Δικτύου UNESCO για την Διαχείριση & Εκπαίδευση για την Αειφόρο
Ανάπτυξη στη Μεσόγειο στο ΕΚΠΑ.*

Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής MAB/UNESCO (Άνθρωπος και Βιόσφαιρα).

Πρόεδρος του Μεσογειακού Γραφείου Πληροφόρησης (MIO-ECSDE).

Η μεγάλη πρόκληση

Η μεγάλη πρόκληση του 21^{ου} αιώνα είναι η εξασφάλιση συνθηκών υγιεινής ζωής για πάνω από 9 δις ανθρώπους σε έναν κόσμο ειρηνικό όπου το φυσικό περιβάλλον και η βιοποικιλότητα διατηρούνται κατά το δυνατόν στα σημερινά τουλάχιστον επίπεδα ώστε να παρέχουν τις οικοσυστημικές υπηρεσίες και τους φυσικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για την λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας.

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας»

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» του Προγράμματος «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (MAB) της UNESCO, είναι περιοχές που δημιουργούνται για την **προστασία της βιολογικής και πολιτιστικής ποικιλότητας** με ταυτόχρονη **προαγωγή της αειφόρου οικονομικής τους ανάπτυξης**. Δεν αποτελούν μια ακόμη κατηγορία προστατευόμενων περιοχών αλλά αφορούν μεγάλες γεωγραφικές ενότητες (π.χ. στα Αστερούσια, η χερσαία τους έκταση είναι περίπου 390 τετρ. χιλιόμετρα που συμπληρώνεται από μεγάλη θαλάσσια ζώνη) που περιλαμβάνουν συχνά προστατευόμενες περιοχές, εθνικούς δρυμούς, περιοχές Natura και αρχαιολογικούς χώρους με τις αντίστοιχες προβλέψεις.

Μονόδρομος

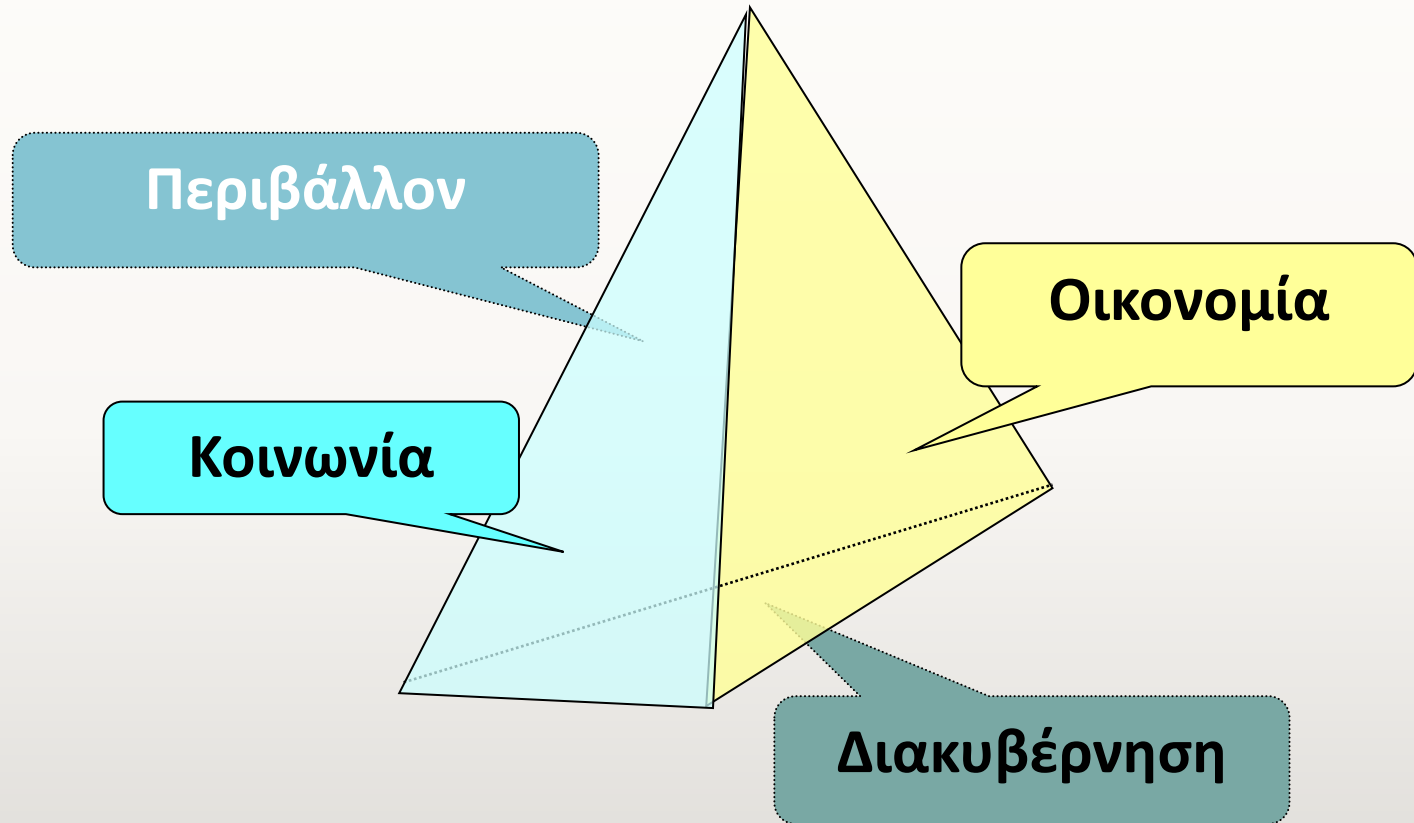

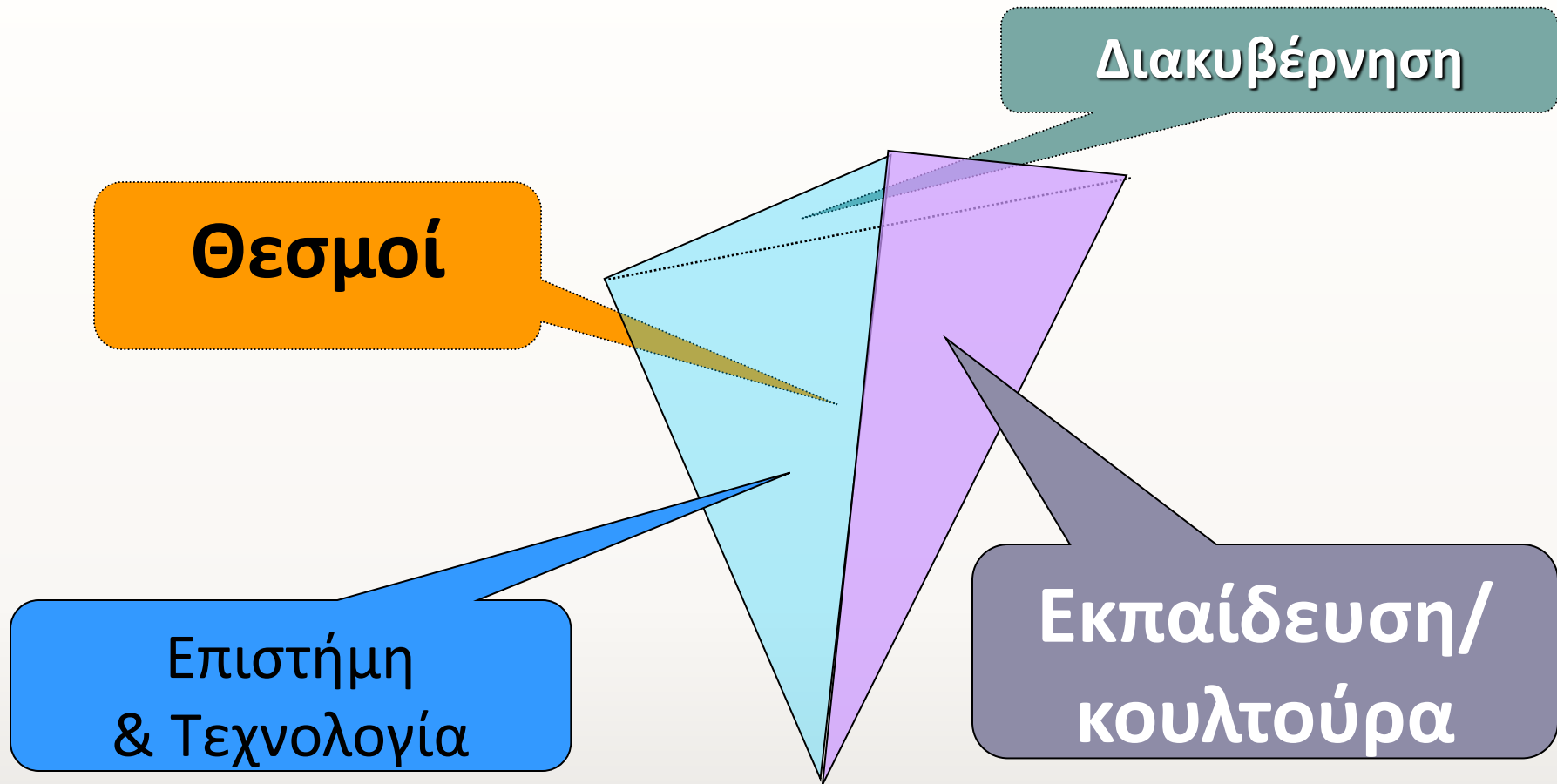
Μονόδρομο αποτελεί μια **ανάπτυξη** που είναι **αισιφύρος**, όπου η οικονομία, η κοινωνία και το περιβάλλον συνεργάζονται ώστε κανένα από τα τρία να μην υποφέρει από την ανάπτυξη των άλλων.

Απεικόνιση Αειφόρου Ανάπτυξης

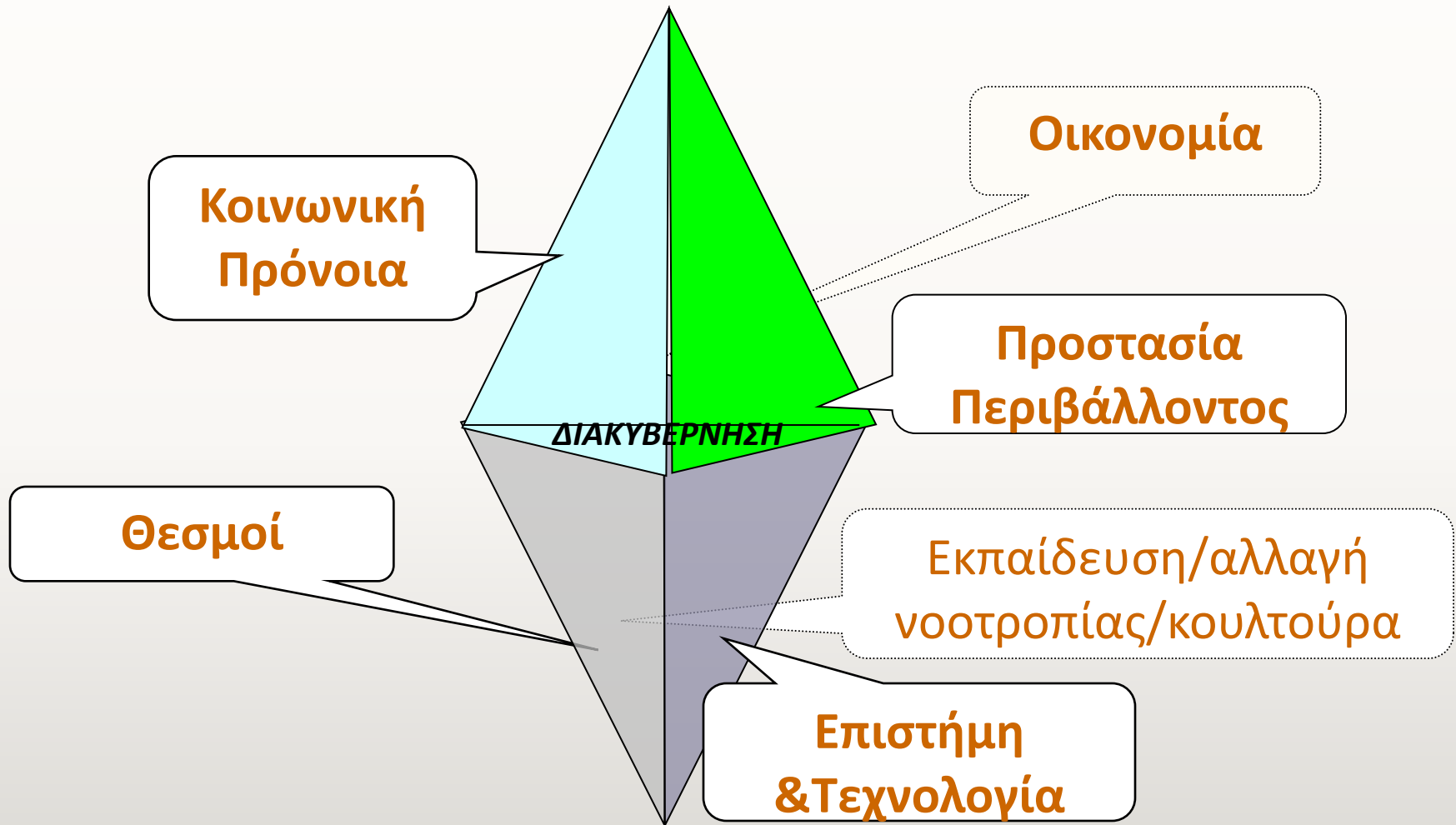
Η Αειφόρος Ανάπτυξη σαν τετράεδρο

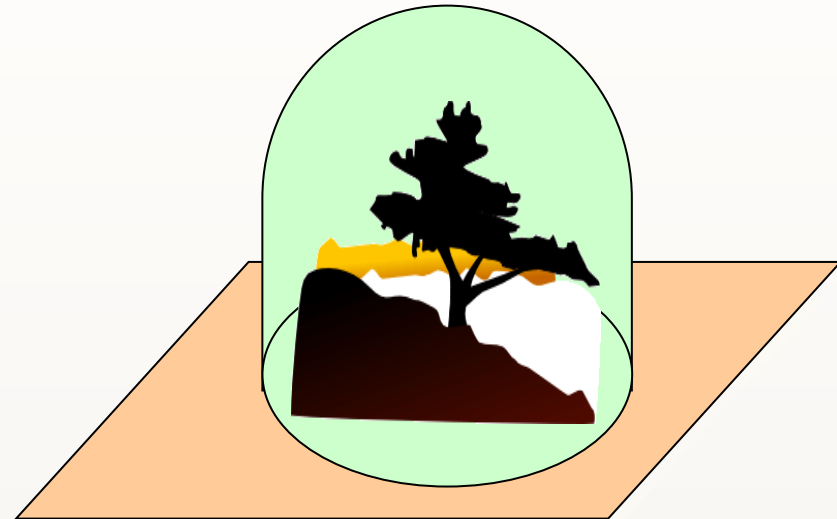
Ανάλυση της Διακυβέρνησης για την προσέγγιση της
αιιφόρου ανάπτυξης

Η Αειφόρος Ανάπτυξη σαν «διαμάντι» (διπλή πυραμίδα)

Από την θεωρία στην πράξη

Ανάπτυξη που καταστρέφει το περιβάλλον, διαβρώνει την ικανότητα την φυσική άμυνα των οργανισμών στις νόσους και σπαταλά τους φυσικούς πόρους: στον 21^ο αιώνα είναι
ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ

«Μουσειακή» προσέγγιση προστατευόμενων περιοχών είναι πλέον:
ΞΕΠΕΡΑΣΜΕΝΗ

Τα αποθέματα Βιόσφαιρας ως μοντέλα Εφαρμοσμένης Αειφόρου Ανάπτυξης

A New Roadmap for the
Man and the Biosphere (MAB) Programme
and its World Network of Biosphere Reserves

MAB Strategy (2015-2025)
Lima Action Plan (2016-2025)
Lima Declaration

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» ιδρύονται υπό την αιγίδα του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) και στα πλαίσια του Προγράμματός του «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (MAB/UNESCO). Ο σκοπός του προγράμματος MAB, όπως καθορίστηκε ήδη από το 1974 και επικαιροποιήθηκε το 2016 μέσω της Στρατηγικής του MAB για την περίοδο 2015-2025, είναι η επίτευξη μιας **βιώσιμης ισορροπίας** μεταξύ των ενίοτε αντικρουόμενων στόχων της προστασίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της διατήρησης των πολιτιστικών αξιών.

Το Παγκόσμιο Δίκτυο

Στο Παγκόσμιο Δίκτυο ανήκουν σήμερα **727 περιοχές** σε όλο τον κόσμο, ενώ από τη χώρα μας έχουν ενταχθεί ο **Όλυμπος και το Φαράγγι της Σαμαριάς** ήδη από το 1981 και πρόσφατα, με νέες αυξημένες απαιτήσεις ένταξης, η **περιοχή των Αστερουσίων** στην Κρήτη. Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (Biosphere Reserves) αποτελούν σήμερα **υψηλότετου κύρους περιοχές** συνδυασμένης Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτισμικής Κληρονομιάς με παράλληλη δυναμική προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης των περιοχών που εντάσσονται στο πρόγραμμα.

Διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας

Για να χαρακτηριστεί μία περιοχή ως «Απόθεμα Βιόσφαιρας», πρέπει να προταθεί από την κυβέρνηση της κάθε χώρας, έχοντας την υποστήριξη των τοπικών και περιφερειακών Αρχών και των τοπικών κοινωνιών, να εγκριθεί και να προταθεί από την Ελληνική Εθνική Επιτροπή ΜΑΒ, η οποία υπάγεται στην Ελληνική Εθνική Επιτροπή της UNESCO και, τέλος, να έχει την θετική εισήγηση της Διεθνούς Επιστημονικής Επιτροπής του δικτύου ώστε να εγκριθεί από το Πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» της UNESCO, στο Παρίσι και τη Γενική Συνέλευση του Προγράμματος.

Δομή του Αποθέματος Βιόσφαιρας

Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της UNESCO, κάθε Απόθεμα Βιόσφαιρας πρέπει να εμπεριέχει τρεις ζώνες:

(1) την **ζώνη του «πυρήνα» (core zone)** όπου κυρίαρχη είναι η προστασία της βιοποικιλότητας εκτός οικισμών,

(2) την **ζώνη εξουδετέρωσης (buffer zone)** με χαλαρότερους περιορισμούς χρήσεων και έμφαση σε λειτουργίες και υπηρεσίες όπως η εκπαίδευση για περιβάλλον και αειφόρο ανάπτυξη, η επιστημονική έρευνα, ο οικοτουρισμός και ήπιες γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες,

(3) την λεγόμενη **«μεταβατική/περιφερειακή ζώνη» (transition zone)** όπου εντάσσονται οι οικισμοί, καλλιέργειες, τουρισμός και άλλες χρήσεις με αειφορικό αναπτυξιακό προσανατολισμό.

Προσέγγιση MAB/UNESCO για Biosphere Reserves

Περιοχή απόλυτης προστασίας

Αρχαιολογικός
χώρος

Ζώνη εξουδετέρωσης -
αντισταθμιστική
(buffer)

Οικισμός

Περιοχή 'μεταβατικής'
Προστασίας (transition zone)

Οικισμός

Αυστρία

Βιέννη

ΠΥΡΗΝΑΣ

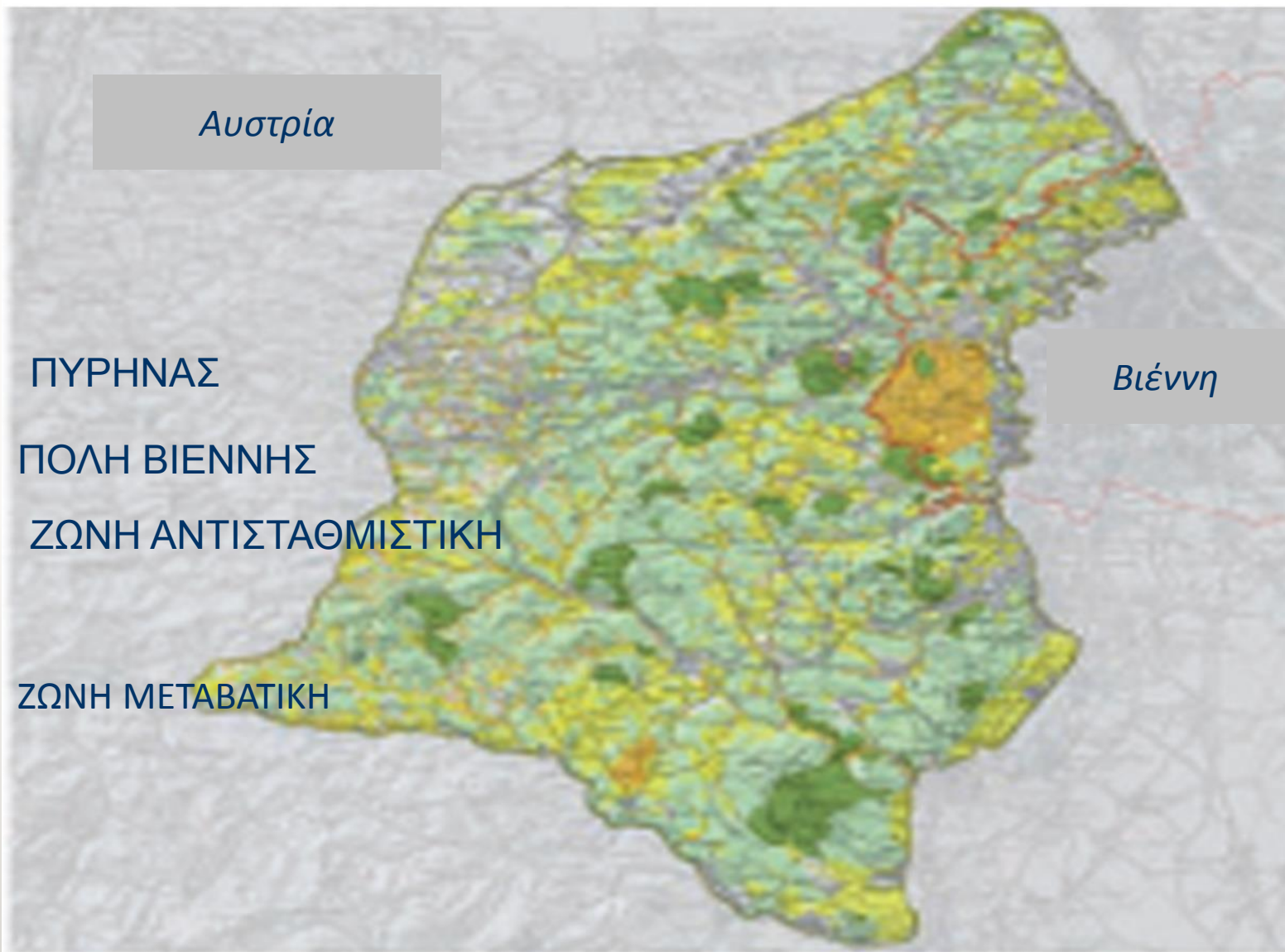
ΠΟΛΗ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΖΩΝΗ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΗ

ΖΩΝΗ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ

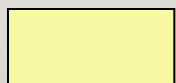

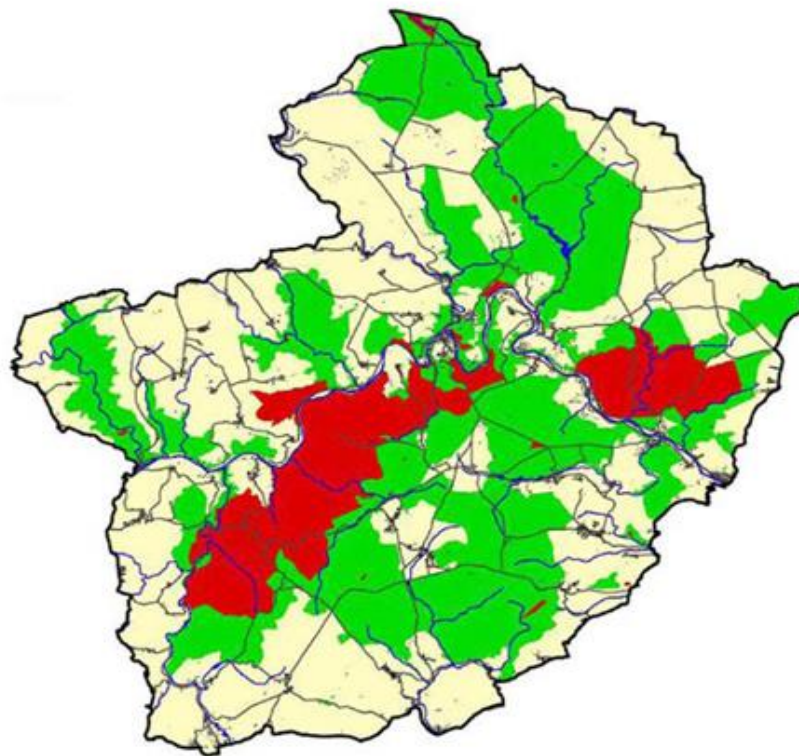
ΖΩΝΗ ΠΥΡΗΝΑ

ΖΩΝΗ BUFFER

ΖΩΝΗ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ

Η ζώνωση του Αποθέματος Βιόσφαιρας των Αστερουσίων

Διαχείριση «διαφοροποιημένης έντασης»

Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται «διαφοροποιημένης έντασης» διαχείριση και οι ζώνες του πυρήνα και της αντιστάθμισης **μπορούν να συμπίπτουν με τις περιοχές Natura, αρχαιολογικούς χώρους, κλπ.,** οπότε **κανένας «πρόσθετος» περιορισμός δεν επιβάλλεται,** δεδομένου ότι η αποτελεσματική προστασία της διατήρησης της βιοποικιλότητας και ακεραιότητας της πολιτισμικής κληρονομιάς εξασφαλίζεται από τις ήδη υπάρχουσες αυστηρές προβλέψεις.

Αποθέματα Βιόσφαιρας προωθούν προοπτικές για επιτυχείς συνδυασμούς των τριών λειτουργιών:

- (1) **Προστασία βιοποικιλότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς**, μνημεία, οικισμοί, άυλη κληρονομιά (βλέπε χειροτεχνία, παραδόσεις, κλπ),
- (2) **Παροχή μη ρυπογόνων ηπίων υπηρεσιών**, όπως εκπαίδευσης, οικοτουρισμού (με αναρρίχηση, πεζοπορία, ποδηλασία, ιππασία, κολύμβηση, καταδύσεις), του αγροτουρισμού και άλλων μορφών περιβαλλοντικά υπεύθυνου τουρισμού) και

Αποθέματα Βιώσφαιρας προωθούν αναπτυξιακές προοπτικές:

(3) **Πρώθηση αιφόρων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων**, εντός και εκτός παραδοσιακών οικισμών, με καλοσχεδιασμένες παραθεριστικές εγκαταστάσεις, προσεγμένη γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, δραστηριότητες γυναικείων και άλλων συνεταιρισμών με στόχο την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και αιφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και με συγκράτηση του ντόπιου πληθυσμού και επανάκαμψη νέων που έχουν φύγει.

(4) **Πρώθηση ταυτοχρόνως της εφαρμογής των παγκοσμίως συμφωνημένων Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης** (Sustainable Development Goals /SDGs) σε τοπικό επίπεδο.

Κύριοι παράγοντες για επιτυχή υποβολή και ένταξη στο Παγκόσμιο Δίκτυο MAB/UNESCO.

Πέραν από τη μεγάλη σημασία της βιοποικιλότητας μιας περιοχής και της ύπαρξης σε αυτή, μνημείων, παραδοσιακών οικισμών και στοιχείων ζωντανής άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς (τοπικών τραγουδιών, χορών, κουζίνας) είναι τα ακόλουθα:

- **η ομόθυμη θέληση τοπικών αρχών** (Περιφέρειας και Αυτοδιοίκησης) **και κατοίκων**
- **Η στήριξη της προετοιμασίας του φακέλου και της λειτουργίας του αποθέματος από τοπικές/περιφερειακές Αναπτυξιακές Εταιρίες**, (όπως η Αναπτυξιακή Ηρακλείου στην περίπτωση των Αστερουσίων) ικανών να στηρίξουν την προσπάθεια με σωστές μελέτες και απλές, ευέλικτες δομές ώστε να επιτύχουν για τον τόπο τους αυτήν την διάκριση που έρχεται μαζί με απτά και αξιοποιήσιμα στοιχεία.

Πλεονεκτήματα

1. Παγκόσμια αναγνώριση κάνοντας ευρύτατα γνωστή την περιοχή.
2. Η περιοχή εντάσσεται σε μια ομάδα «αριστείας» με δυνατότητες στενής συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών και προγραμμάτων μεταξύ τους.
3. Ενιαία δημοσιοποίηση και προώθηση ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών (π.χ. τουρισμού) που παράγονται ή παρέχονται στο Απόθεμα Βιόσφαιρας και μπορούν να συνδυαστούν με διάφορες μορφές «επισημάνσεων» κύρους.
4. Η περιοχή αποκτά ένα διαχειριστικό σχέδιο που βοηθά τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς στον προσανατολισμό των προτεραιοτήτων και δραστηριοτήτων τους και επιταχύνει δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις.

Πλεονεκτήματα

---

5. Όχι λιγότερο σημαντική είναι η θετική επίδραση στο ηθικό των κατοίκων και επαγγελματιών που συνδέεται με την δικαιολογημένη υπερηφάνεια ότι η περιοχή τους συγκαταλέγεται μεταξύ των εκλεκτών περιοχών του κόσμου όπου διατηρούνται πολλά σημαντικά φυσικά και πολιτισμικά στοιχεία και επιχειρείται μια κοινή προσπάθεια για να διατηρηθούν ως κεφάλαια για την αειφόρο ανάπτυξη της παρούσας και των επόμενων γενεών.

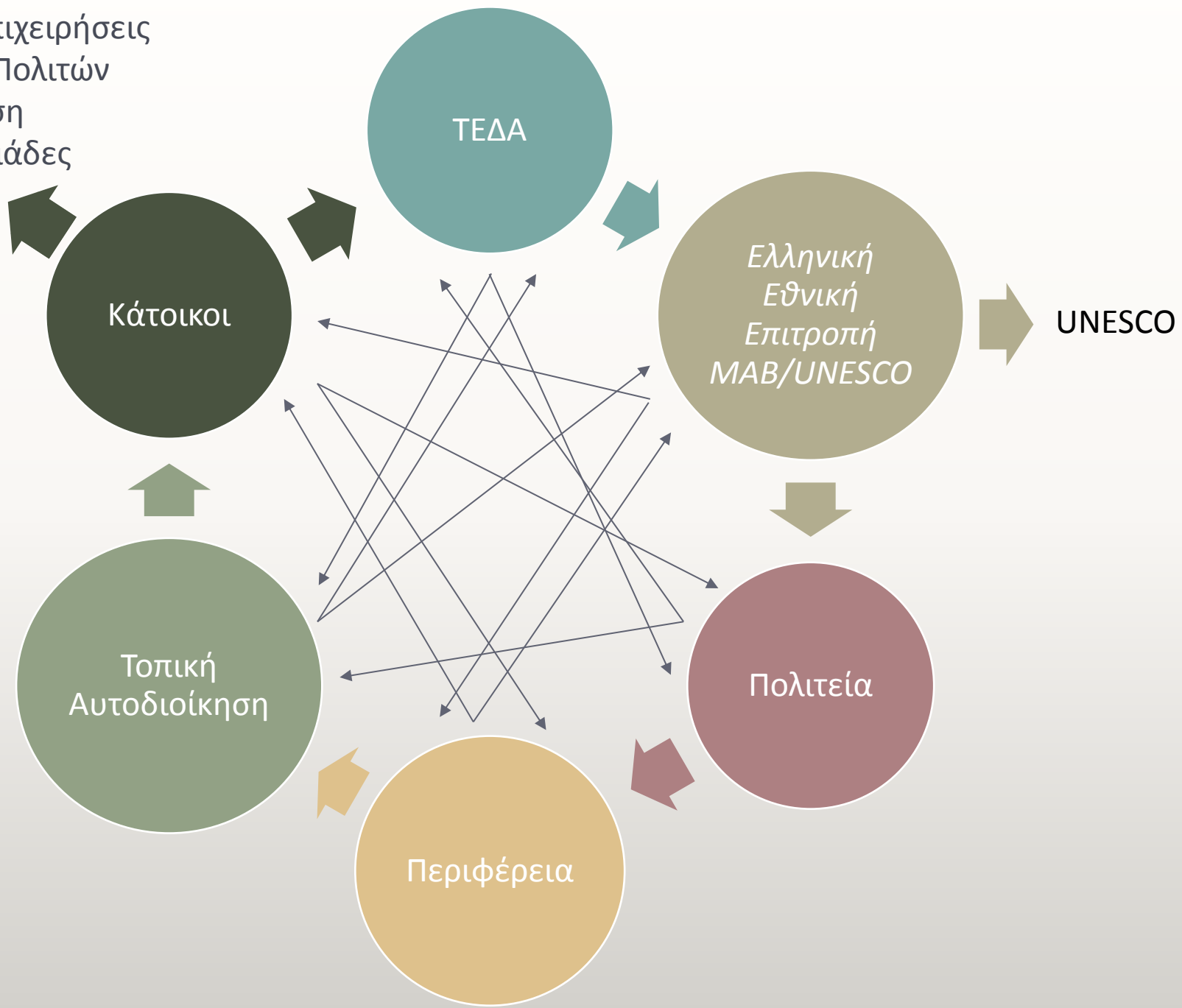
Συμπερασματικά:

Η ένταξη της περιοχής των Αστερουσίων στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας του Προγράμματος Άνθρωπος και Βιόσφαιρα MAB/UNESCO μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην προστασία του φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου της περιοχής και στην αειφόρο ανάπτυξη της.

Η επιτυχία της ένταξης, τώρα πρέπει να ακολουθηθεί από την επιτυχία της εφαρμογής της Αειφόρου Ανάπτυξης, κάτι που εξαρτάται από **όλους μας**.

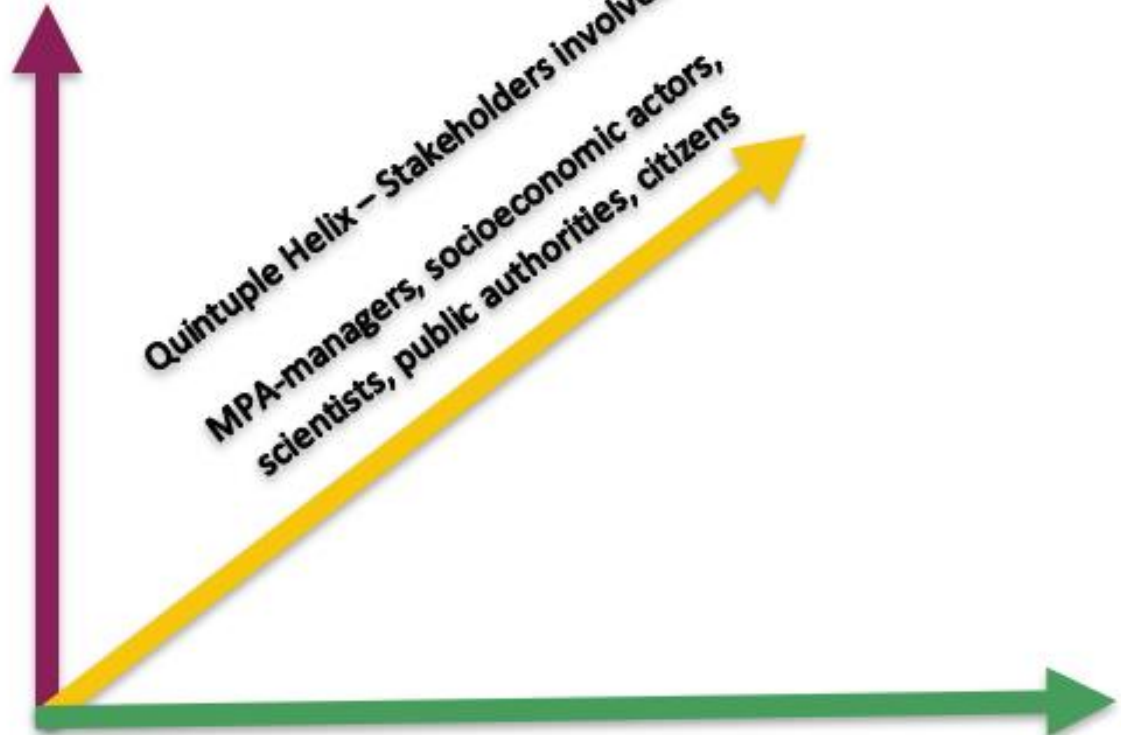

- Τοπικές Επιχειρήσεις
- Κοινωνία Πολιτών
- Εκπαίδευση
- Ειδικές Ομάδες
- Γυναίκες
- Νέοι
- NGOs

Levels of participation

Empowering
Collaborating
Involving
Consulting
Informing

Climate change adaption and mitigation
planning process phases

- Initiative/decision to act
- development of potential adaptation and mitigation options
- decision-making
- implementation

Σας ευχαριστώ πολύ!

scoullos@chem.uoa.gr

info@mio-ecsde.org

Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών

Εθνική Εθνική Επιτροπή Προγράμματος Ανθρώπινος και Βιόσφαιρα MAB/UNESCO

Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών

Έδρα & Δίκτυο UNESCO για τη Διαχείριση και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στη Μεσόγειο ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Εθνικό και Κατοικημένο Πανεπιστήμιο Αθηνών

MEdiES

Μεσογειακή Εκπαιδευτική Πρωτοβουλία για την Εκπαίδευση και την Αειφορία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Θάλασσας και Αλιείας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Αναπτυξιακή
Ηρακλείου
DEVELOPMENT AGENCY

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εκδήλωση που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου

«Δράσεις Περιβαλλοντικής - Πολιτιστικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στην περιοχή παρέμβασης» (κωδικός ΟΠΣΑΑ 0016524279) που έχει αναλάβει να υλοποιήσει ο Σύνδεσμος Προστασίας Αστερουσίων στο πλαίσιο του Τ.Π. CLLD/LEADER Μεσαράς (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2014-2020), που υλοποιεί η Ομάδα Τοπικής Δράσης της Αναπτυξιακής Ηρακλείου.